

Beszámoló a Codex Alimentarius Analitikai és Mintavételi Módszerek Bizottság XVIII. üléséről

A FAO/WHO Codex Alimentarius Analitikai és Mintavételi Módszerek Bizottsága 1992. november 9-13. között Budapesten tartotta XVIII. ülését. Az egyhetes tanácskozáson 22 ország 80 küldötte és megfigyelője vett részt, továbbá 11 nemzetközi szervezet - AOAC, CEN, CIPC, EC, ICC, IDF, IFG, ISO, MI, NMKL, OIV, FAO/WHO - képviseltette magát szakértői szinten.

Az ülés elnöki tisztét a Bizottság elnöke, dr. Biacs Péter egyetemi tanár, főigazgató, a titkári teendőket dr. Molnár Pál, a Bizottság titkára látta el. A vendéglátó magyar delegációt dr. Váradi Mária vezette, melynek a következő szakértők voltak a tagjai: Boros Ilona, dr. Domoki János, dr. Gergely Anna, dr. Harkayné Winkler Margit, dr. Matyasovszky Pálné, dr. Órsi Ferenc, dr. Soós Katalin, dr. Szalánczi Éva, dr. Szerdahelyi Károlyné és dr. Tóth-Markus Marianna. Rajtuk kívül több meghívott magyar szakértő is részt vett az egyes napirendi pontok tárgyalására.

Az ülést Salamon Aurél, a Codex Alimentarius Magyar Nemzeti Bizottságának elnöke nyitotta meg és hangsúlyozta az élelmiszerekre vonatkozó vizsgálati és mintavételi módszerek nemzetközi harmonizációjának jelentőségét. Megnyitó előadásában dr. Raskó György, a Földművelésügyi Minisztérium közgazdasági államtitkára széles körű áttekintést nyújtott a magyar mezőgazdaság és élelmiszeripar jelenlegi helyzetéről rámutatva a kormány szerepére a privatizáció területén és a piacgazdaság kialakítása érdekében folytatott tevékenységére. Hangsúlyozta, hogy ez a folyamat különösen nagy nehézségeket jelent a mezőgazdasági termelés és élelmiszerfeldolgozás számára Magyarországon, mert a magyar gazdaság jelenleg nem versenyképes ezen termékek állami támogatásában a fejlett nyugati országokkal szemben. Dr. Raskó György kiemelte, hogy a mezőgazdaság és az élelmiszerfeldolgozó ipar Magyarország gazdaságában döntő jelentőségű, mert az összes kivitel több mint 30 %-át az agrártermékek exportja jelenti. Ennek értéke 1992-ben kb. 2,5 milliárd USA dollárt tett ki. Az előadó kifejezésre juttatta az élelmiszer minőségellenőrzés és -felügyelet szerepét, különösen a kis és közepes élelmiszeripari vállalatok vonatkozásában, ami a korábbi aktív közreműködéséhez képest még nagyobb szerepvállalásra készíti Magyarországot a Codex Alimentarius keretén belül az elkövetkező években.

A napirend megvitatása és elfogadása után először beszámolók hangzottak el a Bizottság munkáját érintő más nemzetközi szervezetek üléséről.

Az ülés résztvevői tájékoztatást kaptak az élelmiszer-szabványosításról, az élelmiszerekben lévő vegyi anyagokról és az élelmiszer-kereskedelemről

szervezett FAO/WHO konferenciákról, amelyet a Codex Alimentarius Főbizottság kezdeményezett megjelölve az élelmiszer-szabványosítás horizontális megközelítésének főbb irányvonalait. Bejelentették azt is, hogy egy új Codex Bizottságot hoztak létre az import/export ellenőrzés kérdéseinek rendszeres megtárgyalására. Felhívták a figyelmet arra is, hogy a Codex Alimentarius Főbizottság döntést hozott a hatáskörök felosztásáról az Analitikai és Mintavételi Módszerek Bizottsága, a Táplálkozástudományi és Speciális Diétás Élelmiszerek Bizottsága, valamint a Jelölés-Címkézés Bizottság munkája között. Sürgetővé vált az aflatoxin mintavételi tervének szakértői kidolgozása is. A Bizottság tudomásul vette az Élelmiszer Adalékanyagok Bizottság ajánlását a cukor ólomtartalmának behatárolására 0,5 mg/kg-ban, amihez megfelelő érzékenységű vizsgálati módszer szükséges.

Ezután a Glukóz-ipar Nemzetközi Szövetségének megfigyelője tájékoztatta a Bizottságot a hidrolizált keményítőfélék évek óta használt vizsgálati módszereiről. Ezeket a bevált módszereket újabb körvizsgálatok nélkül is el kellene fogadni felülvizsgált módszerként.

Az ISO képviselője beszámolt azokról az analitikai és mintavételi módszerekről, melyek az elmúlt időben ISO módszerként kerültek elfogadásra.

Az NMKL képviselője rámutatott az analitikai módszerek kiemelt szerepére a hatósági élelmiszerellenőrzés területén, valamint beszámolt tevékenységükről a laboratóriumok minőségbiztosító rendszerének kiépítése területén.

A CEN képviselője tájékoztatást adott szabványosítási tevékenységükről, amelyben a 12 EGK- és a 6 EFTA ország működik közre. Rámutatott, hogy a felgyorsult szabványosítási tevékenység eredményeképpen az első élelmiszer-szabványokat 1993-ban publikálni fogják.

Az AOAC képviselője jelezte a Bizottságnak, hogy tevékenysége a nevében is kifejeződő nemzetközi együttműködés elősegítését célozta meg. A tápérték elemzéséhez és jelöléséhez szükséges analitikai módszerek egyeztetése és kipróbálása került előtérbe. A Bizottság tájékoztatást kapott továbbá arról is, hogy új európai alszekciókat hoztak létre, és hogy a következő AOAC kongresszus 1993. július 25-29. között lesz Washingtonban.

A CIPC képviselője tájékoztatta a Bizottságot széles körű nemzetközi tevékenységéről az analitikai és mintavételi módszerek területén. Rámutatott, hogy különösen a konzerviparban alkalmazzák sikeresen a Codex mintavételi terveit, mint a feldolgozott zöldség- és gyümölcs termékszabványok alkotórészét.

A Bizottság ezután több napirendi pontban részletesen megtárgyalta a mintavételi módszerek jelenlegi helyzetét a mezőgazdasági és élelmiszeripari szabványokban. Az elemzések során megállapították, hogy a jelenlegi Codex szabványok 47 %-ában nincs hivatkozás a mintavételre. A hosszantartó vita során igen sok ország és nemzetközi szervezet fejtette ki álláspontját a mintavétel

szabványosításának általános fejlesztése érdekében. A részben ellentmondó vélemények a következő pontokban foglalhatók össze:

- Az előrehaladás és részsikerek ellenére szükséges egy általános mintavételi terv.
- Az általános mintavételi tervben elkülönítve vagy külön mintavételi tervben kell foglalkozni a növényvédőszer maradványok és más szennyezőanyagok mintavételi módszereivel.
- Különbséget kell tenni az egyes termékhibák számának és az összetételi jellemzők eltéréseinek minősítése között, ami visszahat a mintavételi terv alkalmazására is.

A vitát összefoglalva egyetértés alakult ki abban, hogy a Codex Titkárság szakértőt kér fel a Codex általános mintavételi előírásának kidolgozására. A szakértő által kidolgozott dokumentumot a kormányoknak véleményezésre megküldik és annak vitáját a következő bizottsági ülésen folytatják le.

A Bizottság még a korábbi üléseken felülvizsgált módszerek számát is felülmúlva összesen 103 analitikai módszer minősítését és besorolását végezte el. Ismételten dr. W. Horwitz, amerikai küldött által vezetett munkacsoport alapos előkészítő munkájának köszönhetően a következő termékcsoporthoz alkalmazott egyes analitikai módszereket aktualizálta és terjesztette elő jóváhagyásra:

- konzervált tengeri halak és más tengeri élőlények;
- kakaóvaj, dextróz, fruktóz, glukóz-szirup és laktóz;
- kókuszfélék, gyümölcslevek, ecet;
- alacsony nátrium-tartalmú élelmiszerek.

Sokoldalúan felmerült annak az igénye, hogy az Analitikai és Mintavételi Módszerek Bizottság a többi Codex Bizottsággal az ülések közötti időszakban is kommunikáljon. Ezáltal nagy valószínűséggel jobban megvalósítható lenne a Főbizottság által előírányzott horizontális módszer-szabványosítás.

A bizottsági ülésen ismételten napirendre került a körvizsgálatok tervezése, lebonyolítása és az eredmények értékelése, valamint interpretációja, amelynek során az IUPAC és az AOAC közös jegyzőkönyvében foglaltak általános alkalmazása szükséges. Részben ezzel összefüggésben előtérben került a laboratóriumok megbízhatóságát biztosító minőség-rendszerek bevezetése, alkalmazása és tesztelése. Erre igen alkalmasnak látszik a laboratóriumok szakértői vizsgálata az un. proficiency teszttel. Csak érdekességként érdemes megjegyezni, hogy a Codex szakemberek szinte egyáltalán nem használják a labor akkreditálás, vagy a GLP ("Helyes Laboratóriumi Gyakorlat") kifejezéseket, holott azok tartalmilag az általuk képviselt követelményekkel pontosan összeilleszthetők. A Bizottság az új feladatok meghatározásának vitájában azonban több ország (Svájc, Hollandia, USA stb.) küldötte érdemben is felvetette a fogalmak használatának tartalmi egyeztetését és közelítését. Ezen fogalmi és tartalmi tisztázások az élelmiszer-import és -export felügyeletével és tanúsító rendszerével foglalkozó új Codex Bizottság sűrgető feladata.

Több korábbi téma is napirendre került, melyek megoldásában előrelépések történtek, de nem zárultak végleges eredménnyel:

- a kimutatási és érzékenységi határ pontos definíciója,
- a módszer-klasszifikáció a négy alaptípus szerint,
- általános hamvasztásos módszer elfogadása a nehézfémek meghatározásához,
- a szermaradványok általános analitikai módszereinek felülvizsgálata.

Újszerű és szakmailag is igen figyelemre méltó problémát dolgozott fel a holland küldöttség neves tagja, aki a "fals pozitív" és a "fals negatív" eredményeket interpretálta a kimutatási határ közelében. Mivel ez a kérdés szorosan összefügg a módszerek minősítésével és a körvizsgálati eredmények felhasználásával, valamint a termékminősítést tartalmazó vizsgálati bizonylatok hihetőségével a Bizottság úgy döntött, hogy más nemzetközi szakmai szervezetek (pl. IUPAC) véleményét a következő ülésig kikéri.

A Codex Bizottság jövőbeni szerepével igen optimista hangvételű vita folyt, ami összefügg az ülésen elért sok értékesnek minősíthető eredménnyel. Többször szóba került az ülések közötti adhoc munkacsoportok működtetésének szükségessége, a kidolgozott dokumentum-tervezetek közvetlen cseréje és a szoros együttműködés a társszervezetekkel. Ezek közül is kiemelkedik az un. Inter-Agency Meeting jelentősége, melynek IX. ülését közvetlenül a Codex Analitikai és Mintavételi Módszerek Bizottságának ülése előtt tartották. Az ISO által működtetett nemzetközi analitikai szervezetek együttes ülése ebben az esetben is hasznosan készítette elő a Codex Bizottság tanácskozását.

Ezen ülés kedvező eredményeit alapul véve a Bizottság küldöttei egybehangzóan juttatták kifejezésre a munka intenzív folytatásának szükségességét és határozták meg a legközelebbi ülés időpontját 1994. november elejében Budapesten. Több küldött javasolta egy időközi ülés megrendezését is, melyet a FAO/WHO képviselői megfontolandóként a Főbizottság elé fognak terjeszteni.

Összefoglalva megállapítható, hogy a XVIII. ülés keretében a Bizottság jelentős eredményeket ért el a Codex módszerek elfogadásában, a horizontális megközelítés alkalmazásában és több szakmai kérdés tisztázásában. Figyelemre méltó az a törekvés, amely a Codex Bizottság közeledését mutatja más tartalmilag hasonló nemzetközileg elfogadott törekvési irányzatokhoz az analitikai módszerek alkalmazásának területén. Bár a mintavételi módszerek területén most sem sikerült a teljes áttörés, az elért szerényebb eredmények is értékes segítséget fognak nyújtani a termékszabványokban foglalt mintavételi tervek pontosításához, a hiányzók pótlásához.

Az ülés alatt lehetőséget kaptak a küldöttek a Minőségügyi Világnap rendezvénysorozat kiállításának megtekintésére. Több küldött tett látogatást ezalkalommal is az OÉTI-ben, az Országos Élelmiszervizsgáló Intézetben és a KÉKI-ben.

Molnár Pál